

AZ EMBERI TERMÉSZET

„Nádszál az ember semmi több, a természet leggyengébbike, de gondolkodó nádszál.” (Pascal)

A Föld életkorát 4-5 milliárd évesre becsülik. A bioszférája kb. ennyi idős. Az eddigi kutatások szerint a legkorábbi állati nyomok hozzávetőleg 1 milliárd évesek. A mai értelemben vett ember megjelenése kb. 35 évvel ezelőttre tehető, de a Homo erectus (felegyenesedett ember) kb. 1,5 millió éve jelent meg.

A Földön található létezők két nagy csoportra oszthatók: *élettelenekre és élőkre.*

Élők

Növekedésre, szaporodásra és bizonyos (specifikus) mozgásra stb. képesek.

Két nagy csoportja:

- önálló helyváltoztatásra képesek (állatok és emberek)
- nem képesek önálló helyváltoztatásra (növények).

Élettelenek

Pl. ásványok, föld, víz stb.
Az előbbi tulajdonságokkal nem rendelkeznek

A **biológia** nézőpontjából nagyobb a különbség élő és élettelen között, mint ember és állat között. Ember és állat között vannak közös tulajdonságokon alapuló fokozati különbségek, de lényegi különbségek is.

Pl. az ember élettani szervei kevésbé vagy alig specializálódtak (eltérően sok állattól), ugyanakkor sokoldalúak. Ez azonban csak *fokozati különbség*.

Az ember és az állat közötti lényegi különbséget sokan a *szerszámkészítésben* és a *munkában* látják. Az etológusok szerint ez azért nem bizonyíték a lényegi különbségre, mivel a fejlődés magasabb fokán álló állatok és készítenek eszközöket (pl. a majmok).

Viszont az emberi *kommunikációra* hivatkozókkal szembeni ellenvélemény az, hogy a maga nemében az *állati kommunikáció* is *tökéletes*, amelyben nincs félreértés.

Egyes tudósok nem tartják döntőnek, „emberspecifikusnak” a *közösségek, társadalmak* létrehozását sem, hivatkozva pl. a hangyák társadalmára.

Mások szerint az sem bizonyítja az ember s állat közötti lényegi különbséget, hogy az *ember gondolkodik*, ugyanis a gondolkodás *egyszerűbb formája*, változata megtalálható pl. a majmokban vagy a delfineknél is.

Mindezek azonban inkább *csak fokozati*, mint lényegi különbségek.

Fontos lényegibb vagy **lényegi különbség** lehet, hogy az ember – az állathoz viszonyítva – kevésbé meghatározott (determinált), ill. alapjában meghatározatlan (determinálatlan) lény.

Ugyanis az **ember nyitott programú**, az **állat** pedig **zárt programú**.

Zárt programú: az *állat* cselekedeteit törvényszerűen az ösztönei (a feltétlen reflexek: az önfenntartás, fajfenntartás, védekezés stb. reflexe) irányítják.

Az *ember* viszont **nyitott programja** miatt cselekedhet ösztönei, feltétlen reflexei ellenére is.

Lényegi különbség még, hogy az ember

- kevésbé helyhez és időhöz kötött;
- ösztönei mellett érzései és érzelmei is vannak;
- nemcsak azt nézi, hogy mi mire való, hanem felteszi a mi és miért kérdéseket is;
- tud haláláról;
- jeleket (betűket) készítő lény;
- „kiegészítésre” szoruló, teljességre törekvő „hiánylény”
- transzcendentáló (határain átlépő) lény, aki megpróbál tudása és meghatározottsága korlátain átlépni.

(A **biológiai** lexikon szerint: Az ember az élők világának legfejlettebb tagja. A mai osztályozásban a főemlősök rendjén belül az emberfélék családjának jelenleg élő tagját képviseli. Minden más élőlénytől megkülönbözteti az embert az ún. második jelzőrendszer, a nyelv és a gondolkodás (beszéd). Az egyetlen tudattal rendelkező, termelő tevékenységet folytató, kultúrateremtő társadalmi lény.)

A fentebb felsorolt lényegi különbségek arra vezethetők vissza, amit egyesek a „**lélek**” elnevezéssel, mások a „**szellem**” elnevezéssel határoznak meg, és amivel *csak az ember* rendelkezik.

Az **ember testből** és **lélekből** áll. Az emberi test felépítésével, leírásával a biológia, a lélek tevékenységével a pszichológia és etika foglalkozik.

A **pszichológia** a lelki folyamatokkal, tevékenységekkel és állapotokkal, közös szóval: a *lelki jelenségekkel* foglalkozó tudomány. Feladata, hogy leírja és ismertesse ezeket a jelenségeket, megállapítsa bekövetkezésük feltételeit és hatásukat más jelenségekre, kutassa belső természetüket és lefolyásuk törvényszerűségeit. Az alapvető lelki jelenségek: a *gondolkodás*, az *érzelmek* és az *akarat*.

A *lélek* létezését jelzi az is, hogy minden embernek saját „*én*”-je van, és ebből eredően *én-tudata*. Az ember tud önmagáról, tudja, hogy létezik és (többé kevésbé) ismeri önmagát.

Sőt tapasztalhatja azt, hogy „*több énje*” is van. Van például egy *aktuális énje*, (amilyen éppen most, ami mindig eltér az átlagtól), egy *ideális énje* (amilyen szeretne lenni) és egy *átlagos* (vagy reális) *énje*.

Történelem emberfogalma:

A mai ember közvetlen elődje a Homo sapiens (gondolkodó ember) a Neander-völgyi emberrel azonos időben élt (100 ezer év) Afrikában és Délkelet-Ázsiában. A mai ember leleteit elsőként a franciaországi Cro-Magnonban találták meg. Kb. 35 ezer évvel ezelőtt jelenhetett meg a mai ember, a **Homo sapiens sapiens** (értelmes ember). Egyetlen fajt alkot, amely négy fajtára, nagyrasszra tagolható a bőrszín és a testalkat alapján. Ezek az europid, mongolid, negrid és veddo ausztrolid.

(A mai ember legrégebbi leleteit Európában és Afrikában találták. Íjat, nyilat, szigonyt használt, majd hozzákezdett tápláléka tudatos megtermeléséhez. Magyarországon a Szeleta-, az Istállóskői és a Lovasi-barlangokból valók legkorábbi leletei.)

Az etika emberfogalma:

Az **ember társas lény**. Már Arisztotelész is megfogalmazta, hogy az *ember társas lény* (zoon politikon), csak közösségi létben tud élni. Társas lények vagyunk, etikai kibontakozásunk, gazdagodásunk csak a többi emberrel együtt lehetséges, csak mások gazdagíthatnak igazán bennünket.

A gondolkodó ember:

A biológiai evolúció hozta létre a gondolkodó embert, ezért magát a folyamatot tervszerűnek, célorientáltnak láthatjuk. Mivel a folyamat célja ily módon a gondolkodó lény, tágabban pedig a gondolkodás létrehozása volt, ezért racionális jellege miatt magát a folyamatot tekinthetjük

gondolkodónak. Hiszen *az ember mint gondolkodó lény legfőbb tulajdonsága, hogy meghatározott célokért meghatározott lépéseket tud tenni, megtervezve és megvalósítva a célhoz vezető utat.*

Az ember **alkotó lény**: ismeretei alapján tud újat alkotni.

Az alkotás folyamata: az alkotás nem „egy csapásra” jön létre, az alkotás folyamatában szakaszok különíthetők el:

1. **Előkészületi szint** – az anyag összegyűjtése.
2. **Lappangási idő** – hosszas őrlődés – szubjektív kényelmetlen állapot után lassan „helyükre kerülnek a dolgok”.
3. **Kivitelezés** – az ötlet kidolgozása, bizonyítás, cáfolás, igazolás.
4. **Ellenőrzés.**

Az alkotó ember főbb jellemzői:

1. változásra törekvés, merészség.
2. impulzivitás (kevésbé képes kontrollálni magát).
3. hajlam a fegyelmezetlenségre.
4. nyitottság az új elképzelések iránt.
5. a tekintély megkérdőjelezése.
6. gyors, rugalmas reagálás az új helyzetekre.